

Historyczne dziedzictwo lwowskiej uczelni weterynaryjnej na Ziemi Podkarpackiej

Roman Strokoń¹, Zbigniew Wróblewski²

z Podkarpackiej Izby Lekarsko Weterynaryjnej w Przemyślu¹ oraz Warmińsko Mazurskiej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej w Olsztynie²

Ziemia Podkarpacka w czasach zaboru austriackiego była administracyjnie związana ze Lwowem. W latach 1918–1939 większa część obszaru obecnego województwa podkarpackiego, poza powiatami mieleckim, dębickim, jasielskim i ropczycko-sędziszowskim, wchodziła w skład województwa lwowskiego. Wielu absolwentów Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie jeszcze w latach 70. ub. wieku porównywało kształt tego województwa na mapie do *kury znoszącej złote jajka dla weterynarii*. Oglądając zamieszczoną mapkę i uruchamiając wyobraźnię, można zobaczyć ową kurę.

Stąd pochodzili pierwsi przedstawiciele kadry naukowej C.K. Szkoły Weterynarii i Szkoły Kucia Koni we Lwowie, których zasługą było podniesienie statusu szkoły do rangi uczelni akademickiej:

prof. Antoni Barański z Leska, prof. Henryk Kady z Przemyśla, prof. Paweł Kretowicz z Sękowej i prof. Józef Szpilman z Łańcuta. Na Podkarpaciu urodzili się absolwenci lwowskiej uczelni weterynaryjnej, którzy prowadzili działalność naukową i dydaktyczną w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie: prof. Stefan Gajewski, prof. Włodzimierz Sas Kulczycki z Przemyśla, prof. Stanisław Niemczycki z Jarosławia, prof. Tadeusz Olbrycht z Sanoka oraz dr Aleksander Perenc z Hawłowic, pow. Jarosław (autor wydanej w 1936 r. *Historii lecznictwa zwierząt w Polsce*). W Krośnie urodził się prof. Andrzej Klisiecki, będący absolwentem Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, który po objęciu w 1929 r. Katedry i Zakładu Fizjologii Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie do końca życia

był związany z naukami weterynaryjnymi. Z Podkarpacia wywodzili się również absolwenci Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, którzy karierę naukową zrobili po 1945 r.: prof. Mieczysław Cena z Jarosławia, prof. Zdzisław Finik z Przemysła, doc. Wincenty Kurzeja z Lubaczowa, dr Ludwik Mulak z Narola i prof. Tadeusz Żuliński z Rzeszowa (3, 6, 11).

Według dostępnych źródeł w latach 1885–1918 na Podkarpaciu pracowało ponad 150, a w latach 1919–1939 ponad 100 lekarzy weterynarii – absolwentów lwowskiej uczelni weterynaryjnej (6). Wśród nich byli też lekarze mniej znani, którzy podtrzymywali tradycje rodzinne zawodu czy poza pracą zawodową wykazywali różnorodne zainteresowania.

Piotr Olbrycht – pierwszy absolwent uczelni weterynaryjnej we Lwowie oraz jego synowie

Piotr Olbrycht urodził się w 3 lutego 1859 r. we wsi Haczów na Podkarpaciu. W latach 1881–1885 studiował w C.K. Szkole Weterynarii we Lwowie. Jako pierwszy w dziejach uczelni przystąpił do egzaminu końcowego, który składał się z części teoretycznej: anatomii opisowej i patologicznej, fizjologii oraz nauki o chorobach stadnych z policją weterynaryjną

i części praktycznej, polegającej na zbadaniu jednego zwierzęcia z chorobą wewnętrzną i drugiego z przypadłością chirurgiczną. Należało postawić diagnozę, napisać historię choroby i przypisać leczenie. W przypadku drugiego zwierzęcia należało jeszcze wykonać zabieg chirurgiczny. Egzamin teoretyczny odbywał się w obecności komisji składającej się z profesora danego przedmiotu, dyrektora szkoły oraz lekarza weterynarii – przedstawiciela Ministerstwa Wyznań i Oświaty. Komisja na egzaminie praktycznym była poszerzona o pozostałych profesorów szkoły.

Po egzaminie zdanym 24 lutego 1885 r. Piotr Olbrycht złożył przyrzeczenie dbania o godność zawodu na ręce dyrektora Szkoły prof. Piotra Seifmana i otrzymał polsko-łaciński dyplom lekarza weterynarii z numerem pierwszym.

Piotr Olbrycht początkowo pracował w Brzozowie (1886–1887) i Rzeszowie (1888), a później jako powiatowy lekarz weterynarii w Sanoku (1889–1895), Kolbuszowej (1895–1896), Bochni (1897–1904), Stryju (1904–1906), Zbarażu (1907) i Wadowicach (1908–1922). W Wadowicach w 1923 r. został lekarzem wolnej praktyki i pracował tam do przejścia na emeryturę w 1939 r. Zmarł w 21 lipca 1943 r. Był autorem artykułu *O wściekłości wybuchłej u zwierząt i ludzi już po*

Mapa województwa lwowskiego w 1938 r.

Piotr Olbrycht

szczepieniu leczniczym zamieszczonego w „Przeglądzie Weterynarskim” w 1906 r. (5, 6, 7, 8, 11).

Piotr Olbrycht miał trzech synów: Jana Stanisława, Tadeusza Marię Celestyna i Bruna Edwarda.

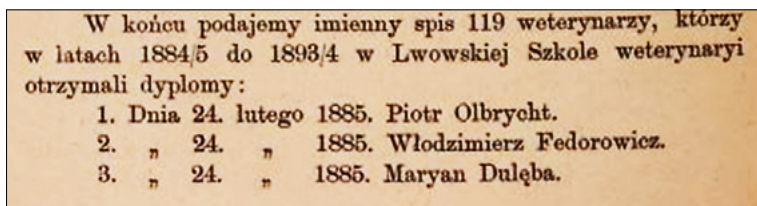
Jan Stanisław Olbrycht urodził się w 1886 r. w Zahutyniu, był profesorem medycyny Uniwersytetu Jagiellońskiego, wybitnym specjalistą z zakresu medycyny sądowej. Dokonał odkrycia metody wykrywania niewidocznych śladów krwi na ubraniu i zastosował pionierskie metody badania grup krwi do ustalania ojcostwa. Zmarł w Krakowie w 1968 r. (2, 4).

Tadeusz Maria Celestyn Olbrycht urodził się w 1891 r. w Sanoku. Poszedł w ślady ojca i studiował weterynarię we Lwowie, Dreźnie i Wiedniu, gdzie w 1914 r. otrzymał dyplom lekarza weterynarii. Karierę naukową kontynuował we Lwowie, gdzie w 1921 r. uzyskał doktorat w dziedzinie nauk weterynaryjnych. W latach 1922–1924 odbył staż naukowy na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku u prof. Thomasa Hunta Morgana, biologa, genetyka, twórcy chromosomowej teorii dziedziczności, laureata naukowej Nagrody Nobla. Jako lekarz weterynarii pracował też w stadninie koni w Kentucky. Po powrocie do kraju w 1924 r. habilitował się i został profesorem nadzwyczajnym (1926) i zwyczajnym (1938) na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Kierował Katedrą Hodowli Zwierząt. W czasie II wojny światowej był profesorem hodowli na polskim Wydziale Weterynaryjnym na Uniwersytecie w Edynburgu. Po wojnie w latach 1946–1963 pracował na wydziałach weterynaryjnym i zootechnicznym we Wrocławiu. Zmarł w Krakowie w 1963 r. (2, 6, 11).

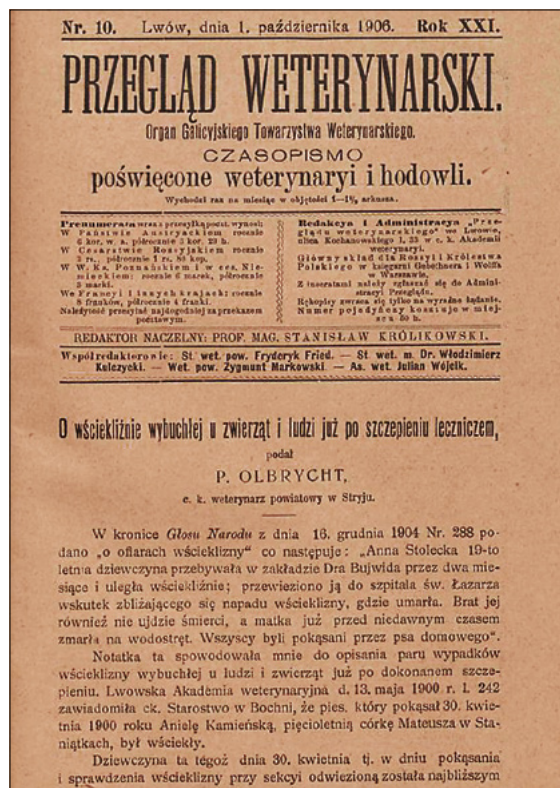
Bruno Edward Olbrycht, urodzony w 1895 r. w Sanoku, wybrał karierę wojskową. Służył w II Brygadzie Legionów. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W okresie międzywojennym pełnił szereg funkcji dowódczych, osiągając stopień generała brygady. W kampanii wrześniowej dowodził 39 Dywizją Piechoty w Armii „Lublin”, dostał się do niewoli. W 1941 r. zwolniony z oflagu jako inwalida wojenny podjął działalność konspiracyjną w Armii Krajowej. W 1945 r. jako dowódca 21 Dywizji Piechoty Górskiej AK wydał rozkaz o jej rozformowaniu. Wstąpił do Ludowego Wojska Polskiego i miał niechlubny udział w zwalczaniu podziemia niepodległościowego. W 1948 r. przeszedł w stan spoczynku. Zmarł w Krakowie w 1951 r. (2, 10).

Bohdan Ładyżyński – żołnierz i kolekcjoner

Bohdan Wiktor de Jaxa Ładyżyński urodził się 8 września 1908 r. w Brodach. Pochodził ze szlacheckiej ruskiej rodziny. Wychowywany był przez matkę z siedmiorgiem rodzeństwa w Przemysłu (ojciec zmarł, gdy miał trzy lata). W 1927 r. ukończył Państwowe Gimnazjum Ukraińskie. W latach 1927–1932 studiował w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Po uzyskaniu absolutorium odbył roczną obowiązkową służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii (I szwadron 3. pluton lekarzy weterynarii) w Grudziądzu. Po jej zakończeniu 27 lipca 1935 r. uzyskał dyplom lekarza weterynarii i został skierowany do 16. Pułku Ułanów Wielkopolskich

Początek listy absolwentów z 1885 r. C.K. Szkoły Weterynarii we Lwowie

Artykuł Piotra Olbrychta w „Przeglądzie Weterynarskim”

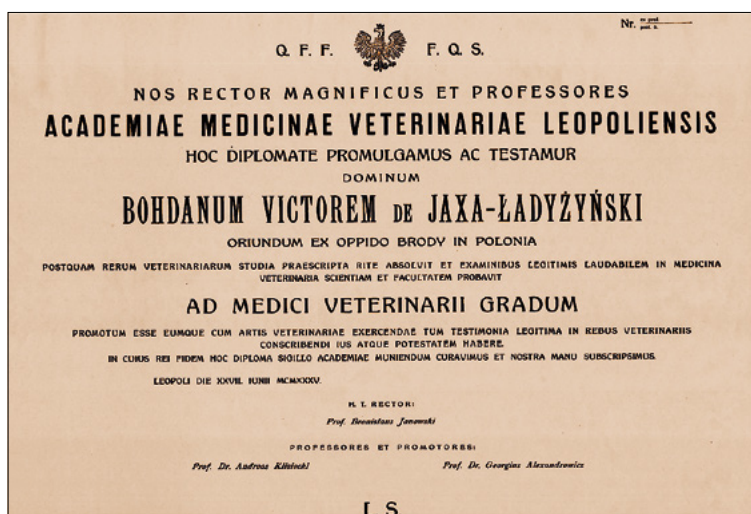
Bohdan Ładyżyński

w Bydgoszczy jako podchorąży lekarz weterynarii. Po zakończeniu służby uzyskał 1 stycznia 1936 r. stopień podporucznika lekarza weterynarii i patent oficerski. W 1936 r. rozpoczął pracę jako delegat lekarza weterynarii Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Wejherowie. Starał się o powrót w rodzinne strony i jeszcze w tym samym roku otrzymał posadę miejskiego lekarza weterynarii w Niżankowicach i obwodowego lekarza weterynarii Wydziału Powiatowego w Przemyślu. W następnym roku został przeniesiony do Rzeźni Miejskiej w Przemyślu. Przed wybuchem wojny został zmobilizowany. W czasie kampanii wrześniowej dostał się do niewoli i do 1945 r. przebywał w obozie dla polskich oficerów (Oflag IV-C) w Colditz. Po zakończonej wojnie powrócił do Przemyśla. W 1946 r. powrócił do pracy w przemyskiej rzeźni. Rok później był jej kierownikiem. W latach 1949–1968 był naczelnym lekarzem Weterynaryjnej Inspekcji Sanitarnej (WIS) przy Zakładach Mięsnych w Przemyślu. Od 1968 r. był jednym z kilku lekarzy WIS, a od 1975 r. starszym inspektorem WIS. W 1979 r. mianowano go starszym inspektorem WIS przy Zakładach Rybnych w Przemyślu. Zmarł 19 lutego 1984 r. w Przemyślu (6, 9).

Bohdan Ładyżyński był zapalonym kolekcjonerem. Jego pasja kolekcjonerska przyniosła mu lokalny i ogólnopolski rozgłos. Od lat 60. ub. wieku jego zbiorami zainteresowała się początkowo regionalna, a później ogólnopolska prasa. Artykuły o jego kolekcji zamieszczały „Nowiny Rzeszowskie”, „Życie Przemyskie”, rzeszowskie „Profile”, warszawska „Literatura”, krakowski „Przekrój”, a nawet polonijna, wydawana w Nowym Jorku „Gazeta Polska”. Tworzenie swojej kolekcji rozpoczął jeszcze przed wojną, w czasie pobytu na Pomorzu i kontynuował do końca życia. Zbierał antyki, porcelanę,

Patent oficerski Bohdana Ładyżyńskiego

Dyplom lekarza weterynarii Bohdana Ładyżyńskiego

lampy naftowe, stare fotografie, pocztówki, instrumenty muzyczne, książki, muszle, stare dokumenty, a także ukraińskie i żydowskie, związane z przeszłością ziemi przemyskiej. Zgromadził również spory zbiór przedmiotów znalezionych w przedłożkach badanych zwierząt. Kolekcja rozrosła się do tak dużych rozmiarów, że zajęła cały dom państwa Ładyżyńskich. Na wystawach prezentował również swoje ekslibrisy. Duża część jego zbiorów znajduje się w Muzeum Ziemi Przemyskiej i Muzeum Weterynarii w Ciechanowcu (9).

Mieczysław Haspel – wybitny sportowiec

Mieczysław Haspel urodził się 31 stycznia 1911 r. w Jarosławiu. Ukończył Gimnazjum w Jarosławiu i po uzyskaniu matury w 1932 r. odbył roczną służbę w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. W latach 1933–1939 studiował w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, uzyskując absolutorium. Wojna odsunęła w czasie uzyskanie dyplomu. W kampanii wrześniowej w 1939 r. służył jako kapral podchorąży w 24. Pułku Artylerii Lekkiej im. Króla Jana III Sobieskiego. Dostał się do

Gimnazjalista Mieczysław Haspel

Grupa studentów podczas zajęć z anatomii patologicznej; pierwszy po prawej Mieczysław Haspel

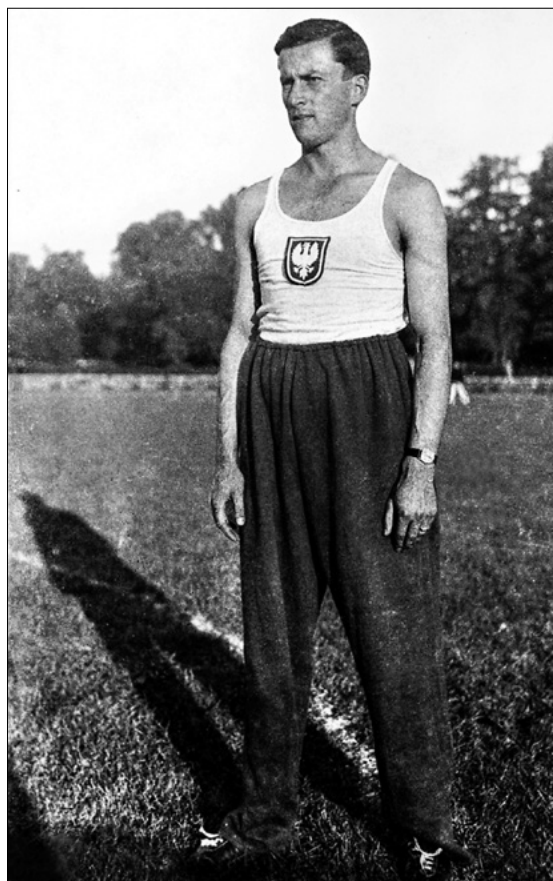
niewoli, z której uciekł, przedostał się do Jarosławia i pracował w Inspektoracie Hodowli Zwierząt. W latach 1945–1946 pracował jako lekarz weterynarii w lecznicy w Jarosławiu. W latach 1946–1948 przeniósł się do Kępna, gdzie pracował jako rejonowy lekarz weterynarii. Następnie pracował w Grodzisku Wielkopolskim w bekoniarni. W 1948 r. powrócił do Jarosławia, obejmując posadę kierownika miejscowej rzeźni. W październiku 1948 r. został powołany do wojska. Służbę zakończył w Wojskach Ochrony Pogranicza w Krośnie w listopadzie 1949 r. W tym samym roku uzyskał dyplom lekarza weterynarii na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej w Lublinie. W latach 1949–1952 był kierownikiem lecznicy dla zwierząt we Frysztaku, powiat Strzyżów. W 1953 r. ponownie znalazł się w rodzinnym mieście, podjął pracę jako epizootolog w komórce Powiatowego Lekarza Weterynarii w Jarosławiu. Od 1955 r. do przejścia na emeryturę pracował w Zakładach Mięsnych w Jarosławiu. Zmarł w Jarosławiu 14 lutego 1991 r. (1, 6, 12).

W młodości największą pasją Mieczysława Haspela był sport. Z chwilą założenia w 1930 r. w Jarosławiu placówki Lwowskiego Akademickiego Związku

Sportowego został jego zawodnikiem. Jako uczeń gimnazjum startował początkowo pod pseudonimem Mieczkowski, gdyż starty uczniów gimnazjum w klubach sportowych były wówczas zakazane (1, 12). Ogólnopolska kariera zawodnika AZS Lwów rozpoczęła się w Białymstoku w 1935 r., gdzie po raz pierwszy wygrał bieg na 110 m przez płotki na mistrzostwach Polski seniorów i uzyskał swój pierwszy tytuł mistrza Polski. W 1936 r. na zawodach w Jarosławiu

Mieczysław Haspel podczas biegu przez płotki

Mieczysław Haspel – reprezentant Polski

Drużyna AZS Lwów w piłce ręcznej, Mieczysław Haspel stoi siódmy z lewej

znakomitym wynikiem 15,4 s na tym dystansie pobił rekord kraju. Został powołany do reprezentacji Polski. Siedmiokrotnie startował w międzypaństwowych zawodach lekkoatletycznych. Reprezentował Polskę na VI Akademickich Mistrzostwach Świata w Budapeszcie w 1935 r. W 1936 r. został wicemistrzem Polski, ale nie udało mu się osiągnąć wymaganego minimum i nie pojechał na Olimpiadę w Berlinie. W poolimpijskim roku zdobył kolejne tytuły mistrza

Polski w biegu na 50 m w hali oraz 110 m przez płotki na stadionie otwartym. W 1938 r. powtórzył sukces halowy, a na stadionie otwartym w swojej koronnej konkurencji po raz drugi został mistrzem Polski. W połowie lat 30. ub. w z drużyną AZS Lwów wziął udział w mistrzostwach Polski w piłce ręcznej. Jak na mistrza przystało, w 1946 r. w pierwszych wojennych mistrzostwach Polski zdobył swój trzeci złoty medal na 110 m przez płotki i brązowy medal

Mieczysław Haspel na koniu przed stajnią Szkoły Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim (1932)

UCHWAŁA NR 339/XXV/2020
RADY MIASTA JAROSŁAWIA
 z dnia 21 września 2020 r.
 w sprawie nadania nazwy Stadionowi Miejskiemu w Jarosławiu

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 w związku z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U.2020.713 z późn. zm.) Rada Miasta Jarosławia uchwala, co następuje:

§ 1. Dla stadionu miejskiego w Jarosławiu położonego przy ulicy Piłsudskiej na działce oznaczonej w ewidencji gruntów Nr 2363 obręb 5 nadaje się nazwę „Stadion Miejski w Jarosławiu im. Mieczysława Haspła”.

§ 2. Położenie stadionu, o którym mowa w § 1 określa załącznik do niniejszej uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Jarosławia.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
 Miasta Jarosławia
Szczepan Łęka
 mgr Szczepan Łęka

Uchwała Rady Miasta Jarosławia w sprawie patrona stadionu (2020)

w tej samej konkurencji na dystansie 400 m. Karierę sportową zakończył jako zawodnik piłki nożnej w drużynach z Krosna oraz JKS Jarosław, rozgrywając kilka meczów. Do dziś Mieczysław Haspel jest najbardziej utytułowanym sportowcem z Jarosławia. W 2021 r. został patronem przebudowanego stadionu miejskiego w Jarosławiu.

Rodzina Ojaków – trzy pokolenia lekarzy weterynarii

Kazimierz Alojzy Ojak urodził się 12 grudnia 1907 r. w Stanisławowie. Studia odbył w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, ukończył je w 1938 r. Jako młody lekarz weterynarii podjął pracę w Urzędzie Wojewódzkim w Stanisławowie, obejmując posadę stałego delegata wojewódzkiego lekarza weterynarii. Wybuch wojny przerwał ledwie co rozpoczętą karierę zawodową. W 1939 r. wraz z rodziną znalazł się w Rumunii, gdzie został internowany. Przebywał tam do końca wojny. Do kraju powrócił 1 września 1945 r. i w Przemyślu objął stanowisko rejonowego, a następnie gminnego lekarza weterynarii, na którym pracował do 1948 r. W 1949 r. przeszedł do lecznictwa i został kierownikiem Państwowego Zakładu Leczniczego dla Zwierząt w Przemyślu, gdzie pracował do śmierci. Zmarł 19 października 1973 r. w wieku niespełna 66 lat.

Ziemowit Ojak (syn Kazimierza) urodził się 2 marca 1942 r. w Dragasani (Rumunia). Studiował na Wydziale Weterynaryjnym we Wrocławiu. Dyplom lekarza weterynarii otrzymał w 1970 r. Po odbyciu wstępnego stażu w Powiatowym Zakładzie Weterynarii w Przemyślu w latach 1971–1975 pracował w Państwowym Zakładzie Leczenia dla Zwierząt w Dubiecku, powiat Przemyśl. Od 1975 r. pełnił obowiązki starszego inspektora ds. hodowli wielkostadnej w Wojewódzkim Zakładzie Weterynarii w Przemyślu. W 1980 r. działał aktywnie w organizacji struktur NSZZ „Solidarność”. Był przewodniczącym

Kazimierz Ojak

Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność” w Wojewódzkim Zakładzie Weterynarii w Przemyślu, członkiem Regionalnej Komisji Rewizyjnej Regionu Południowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność”. W stanie wojennym był internowany w Ośrodku Odosobnienia w Uhercach, w którym przebywał od 13 grudnia 1981 r. do 15 marca 1982 r. Po zwolnieniu zastrzeżono mu możliwość wyjazdów zagranicznych. Był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa. Został kierownikiem w państwowej (1985–1991) i miejskiej (1991–1995) lecznicy dla zwierząt w Przemyślu. Od 1995 r. jest współwłaścicielem prywatnej lecznicy dla małych zwierząt w Przemyślu. Został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Monika Ojak-Zwirn (córka Ziemowita) urodziła się 19 lutego 1973 r. w Przemyślu. Jest absolwentką Wydziału Weterynaryjnego we Wrocławiu. Dyplom lekarza weterynarii uzyskała w 1999 r. Po zakończeniu studiów podjęła pracę w prywatnej lecznicy dla zwierząt w Przemyślu. Od 2000 r. pracuje w Granicznym Inspektoracie Weterynarii, najpierw w Medyce, a obecnie w Korczowej. W 2012 r. uzyskała tytuł specjalisty z zakresu epizootiologii i administracji weterynaryjnej. W 2022 r. zetknęła się z masowym wywozem zwierząt z objętej wojną Ukrainy, co zainspirowało ją do współautorstwa artykułu: *Uprozczone procedury wprowadzania na terytorium Polski psów, kotów i fretek z Ukrainy (Magazyn Wet. 2022, nr 2).*

Piśmiennictwo

1. *Drugi słownik biograficzny polskich lekarzy weterynarii tom IA* – Praca zbiorowa pod redakcją prof. dr hab. Jana Tropiło. Krajowa Izba Lekarsko Weterynaryjna, Warszawa 2009, 145.
2. Dzieczyński R.: Synowie sanockiego weterynarza. *Podkarpacie* 1988, nr 20.
3. Millak K.: *Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394–1918*. PWRiL, Lublin – Warszawa 1960–1963.
4. Kaczkowska B.: Prof. Jan Stanisław Olbrycht – prezes OIL w Krakowie, wyznawca maksymy *veritas semper odium parit*. *Okręgowa Izba Lekarska w Krakowie (archive.org)* 17.11.2010, dostęp internet.
5. Kadyi H.: *Rozwój i działalność c. k. Szkoły Weterynarii we Lwowie od jej założenia w roku 18 aż do końca roku szkolnego 1893/94*. C.K. Szkoła Weterynarii, Lwów, 1895, 98.
6. Łukaszyński W.: *Zarys dziejów weterynarii ziemi rzeszowskiej w latach 1871–2000*. Podkarpacka Okręgowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna w Przemyślu, Rzeszów 2003.
7. Olbrycht P.: O wściekłości u ludzi i zwierząt wybuchłej po szczepieniu leczniczym. *Przegląd Weterynaryjny* 1906, 21, nr 10, 395.
8. Perenc A.: *Historia lecznictwa zwierząt w Polsce*. Wyd. II, Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa 1958, 254–255, 285.
9. Pudłocki T.: Bohdan Ładyżyński. *Nasz Przemyśl* 2007, nr 7, 41.
10. Siwiec-Cielebon M.: Generał Bruno Olbrycht. *Wadoviana: przegląd historyczno-kulturalny* 1999, nr 3, 83–94.
11. Sroka S.T.: *Nauki weterynaryjne we Lwowie do roku 1945*. Instytut Europejski Studiów Społecznych w Rzeszowie, Rzeszów 1999.
12. Tropiło J.: Lekarz wet. Mieczysław Haspel – były rekordzista Polski w biegu na 110 m ppł. *Życie Wet.* 1998, 73, nr 4, 119.

Artykuł powstał w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014–2020 Europejskiego Instrumentu Sądziectwa realizowanego przez Lwowski Narodowy Uniwersytet Medycyny Weterynaryjnej i Biotechnologii im. Stefana Grzyckiego, Lubelską Izbę Lekarsko-Weterynaryjną oraz Podkarpacką Izbę Lekarsko-Weterynaryjną.

Roman Strokoń, e-mail: romstr55@wp.pl